

Bekijk dit bericht in je browser

CEGESOMA - Rijksarchief

NIEUWSBRIEF

Nr 70 - November 2021

NIEUWS

BELGIUM WWII

Ontdek de nieuwe bijdragen over markante personen en gebeurtenissen met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog in België.

► Lees meer

EINDE VAN ONZE COLLECTIEVERHUIS

Waar en hoe raadpleegt u voortaan onze archieven, onze boeken, onze tijdschriften, onze audiovisuele fondsen, enz. ?

► Lees meer

FOCUS OP DE COLLECTIES

DE SPAANSE BURGEROORLOG IN DE BIBLIOTHEEK VAN HET CEGESOMA

Een overzicht van de rijkdom van onze collecties over dit onderwerp.

► Lees meer en bekijk de video

DIGITALISERING VAN ONZE BROCHURES

Een werk van lange adem voor een duurzaam bestaan van de meest representatieve brochures uit onze collectie.

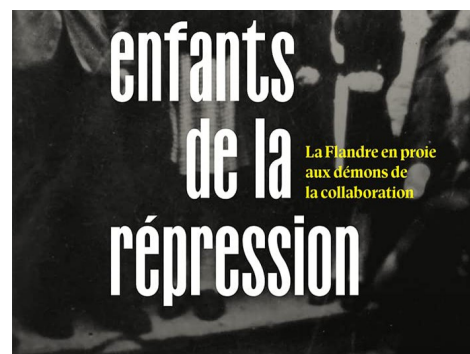
► Lees meer

PUBLICATIES

COLLABORATIE EN REPRESSIONE

'Les enfants de la répression. La Flandre en proie aux démons de la collaboration'. De Franse vertaling van het boek van Koen Aerts is nu verkrijgbaar.

► [Lees meer](#)

Luchtvaartsquare 29 / B-1070 Brussel / Belgium
Copyright © CegeSoma / Rijksarchief, alle rechten voorbehouden

[Je profiel aanpassen](#) - [Uitschrijven](#)

Flexmail

[Home](#) » [News](#) » Belgium WWII: van de sluiting van de Université libre de Bruxelles tot de archieven van de repressie

Belgium WWII: van de sluiting van de Université libre de Bruxelles tot de archieven van de repressie

Via de website Belgium WWII wil het CegeSoma niet alleen klassieke thema's van de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog behandelen, maar ook de aandacht vestigen op minder gekende aspecten of persoonlijkheden van deze geschiedenis.

Onbekende facetten

Bij voorbeeld [Franz Leemans](#), die actief was in het verzetsnetwerk Clarence en die zich na de bevrijding volledig heeft ingezet voor de verdediging van Leopold III, nadat hij ook in dienst van Paul Van Zeeland had gewerkt, toen commissaris voor de repatriëring. Via hem licht [Baudouin Collet](#) hier een stukje van de sluier op van de soms slecht gekende inzet van de inlichtings- en actieagenten. Nog een weinig gekend verhaal, maar dan in een heel ander register, is dat van [Otto Siegburg](#), die deel uitmaakte van de Joodse sectie van de Sipo-SD Brussel en in december 1949 door het Belgisch gerecht veroordeeld werd. Deze complexe rechtszaak wordt besproken door historica [Marie-Anne Weisers](#). Haar doctoraatsproefschrift gaat over de houding van het Belgisch gerecht tegenover Duitse onderdanen die betrokken waren bij de jodenvervolgning. Wat meer bekende personen betreft, vind je op de site nu twee nieuwe notities over prominenten uit de entourage van Leopold III: [Robert Capelle](#) en [Jacques Pirenne](#). Beiden waren achtereenvolgens secretaris van de koning. Die twee notities vervolledigen het beeld. Op dit vlak bevat de website nu bijdragen over [Leopold III](#) zelf, over [het regentschap](#) of nog over [Raoul Van Overstraeten](#), de militaire raadgever van de koning.

De oorlog had ook specifieke gevolgen voor bepaalde bevolkingsgroepen. Bij voorbeeld voor de [Italiaanse gemeenschap](#), +/- 30.000 mensen aan de vooravond van het conflict, voor een deel antifascistische vluchtelingen. Wat was hun lot tijdens de bezetting? Hoe namen zij deel aan het verzet? Wat was hun lot na de bevrijding? Onze Italiaanse stagiaire en studente geschiedenis [Francesca Giuffredi](#) en historicus [Fabrice Maerten](#) hebben hierover een bijdrage verzorgd.

De Vurige Stede tijdens de bezetting

De geschiedenis van de bezetting kan je niet alleen bekijken vanuit de invalshoek van prominente persoonlijkheden en organisaties, maar ook vanuit een welbepaald geografisch kader. Zo is historicus [Alain Colignon](#) tewerk gegaan. In een uitvoerige bijdrage behandelt hij zowel de accommodatie van de traditionele elite, het rexistische opbod in de collaboratie, als de vele soorten verzet in het [Luikse](#) en de repressie van de bezetter die daarop volgde, zonder voorbij te gaan aan de bijzonder zware prijs die de stad bij de bevrijding heeft betaald.

Opnieuw naar de chronologie

De site kan ook terugblikken op bepaalde sleutelmomenten. Iets meer dan [80 jaar geleden sloot de Université libre de Bruxelles haar deuren](#). De historici [Chantal Kesteloot](#) en [Dirk Martin](#) gedenken deze verjaardag. Aan de basis van die beslissing lag de wens van de bezetter om de benoeming van drie hoogleraren met een 'nieuwe orde'-etiket door te drukken, waar de Brusselse universiteit op tegen was. Dat incident was de druppel die de emmer deed overlopen en leidde tot een breuk. Tot dan had de universiteit zich namelijk redelijk meegaand opgesteld tegenover de eisen van de bezetter. De sluiting had zware gevolgen voor de studenten. Sommigen hebben hun studies stopgezet, het merendeel vond zijn toevlucht aan andere universiteiten, Luik of Leuven, naargelang hun geografische of filosofische voorkeur, nog anderen volgden de clandestiene lessen die geleidelijk aan georganiseerd werden. Zoals in andere instellingen konden de activiteiten na de bevrijding hervat worden, maar zat men ook met de netelige kwestie van de interne epuratie.

De toegang tot de bronnen van de repressie: het Nederlandse voorbeeld

[Net zoals in België leidde de collaboratie in Nederland tot een massa archiefdocumenten](#). Net zoals hier wekken die documenten daar vooral veel belangstelling bij de nakomelingen van de betrokken personen. In 2025 worden die archieven in Nederland publiek toegankelijk. Dat roept de vraag op naar hun digitalisering en de implicaties ervan. Historicus [Dirk Luyten](#) gaat nader in op dit voorbeeld en onderzoekt de ethische en maatschappelijke dimensies: hoe het respect voor het privéleven verzoenen met het recht van de maatschappij om haar verleden te leren kennen? Kortom, een gevoelig en stimulerend debat, zowel in Nederland als in België.

Ander nieuws

[Alles weten over de Belgische verzetslieden? Raadpleeg Wikibase Verzet](#)

[Geschiedschrijving in België en Nederland](#)

[De resultaten van het ADOCHS-project](#)

[Marie Curie fellowship voor Adina Babeş-Fruchter](#)

[Studiedag ADOCHS : vanaf nu kan je inschrijven!](#)

[Het verzet in België : een debat](#)

[De gecensureerde en clandestiene pers van de twee wereldoorlogen vanaf nu toegankelijk via de on-line catalogus](#)

[Abraham](#)

Onze collecties raadplegen

Om onze collecties op een correcte en efficiënte manier te kunnen bewaren, bevinden ze zich op verschillende locaties.

-> CONTROLEER DUS ZEKER VOOR UW BEZOEK IN WELKE LEESZAAL U DE STUKKEN ZAL MOETEN RAADPLEGEN!

ARCHIEVEN

- **Wat?** Onze collectie 'papieren' archieven en microfilms – onder meer de bestanden met vroegere referenties 'AA' en 'AB'*.
- **Waar?** Deze archieven bevinden in Algemeen Rijksarchief 2 – Depot Joseph Cuvelier (Hopstraat te Brussel) en moeten in de [ARA2-leeszaal](#) geraadpleegd worden.
* De dagboeken (referentie AB) bevinden zich in het depot van het Cegesoma maar zijn tijdelijk niet beschikbaar wegens inventarisatie.
- Uitzonderingen:
  1. De archieven **gevormd door het CegeSoma zelf**, zoals de interviews uitgevoerd door onze eigen onderzoekers (AA2268), blijven in principe in het CegeSoma bewaard.
  2. Enkele bestanden bevinden zich nog gedeeltelijk of integraal in het CegeSoma, wegens verwerking in het kader van het [Wikibase project \(lijst van de bestanden\)](#).
  3. Een handvol bestanden zijn definitief naar **het Algemeen Rijksarchief (ARA1)** overgebracht ([lijst van de bestanden](#)).
- **Hoe zoeken?** Onze archiefcollectie is doorzoekbaar via de [Search-zoekmachine](#).
- **Hoe raadplegen?**
  1. **Stuur een bericht naar cegesoma@arch.be** en vermeld de bestanden/inventarisnummers die u wenst te raadplegen.
  2. **U krijgt per e-mail bevestiging** wanneer de stukken voor u klaar liggen. Aanvragen worden tweemaal per week uitgehaald (op maandag en woensdag).
  3. **Maak na deze bevestiging ontvangen te hebben een afspraak in de leeszaal van ARA2** door een bericht te sturen naar agr_ar_2@arch.be.
  4. Elke woensdag is er een wetenschappelijke CegeSoma-mederwerker ter plaatse om u te helpen.

BIBLIOTHEEK

- **Wat?** Monografieën, tijdschriften en kranten, thesissen, jaarboeken, sluijk pers, brochures, vlugschriften, persknipsels. De clandestiene pers kan worden geraadpleegd op de website [The Belgian War Press](#).
- **Waar?** Onze bibliotheekcollectie bevindt zich integraal in het CegeSoma en is te raadplegen [in onze leeszaal](#).

- **Hoe zoeken?** De bibliotheekcollectie is doorzoekbaar via onze [Pallas-catalogus](#).
- **Hoe raadplegen?** Zie [Bezoek aan onze leeszaal](#).

'BEELD EN GELUID'

- **Wat?** Fotoarchieven en -verzamelingen, collecties audiovisuele bronnen (vb. films, geluidsopnames), affiches, enz.
- **Waar?** Deze bronnen bevinden zich integraal in de het CegeSoma en zijn te raadplegen [in onze leeszaal](#).
- **Hoe zoeken?** De fotocollecties kunnen doorzocht worden via onze [Pallas-catalogus](#). Een groot aantal foto's is volledig digitaal beschikbaar via deze catalogus.
- **Hoe raadplegen?** Zie [Bezoek aan onze leeszaal](#).
- Opgelet: van gedigitaliseerde stukken zijn de originelen in principe niet raadpleegbaar.

© CegeSoma | Luchtvaartsquare 29, 1070 Anderlecht | 02 556 92 11

De Spaanse burgeroorlog in de bibliotheek van het CegeSoma

'De Spaanse burgeroorlog in de bibliotheek van het CegeSoma'. Onder die titel nodigen wij u uit om het achtste thema te ontdekken in onze reeks 'Afspraken met de bibliothecaris'. Elke thema dompelt u onder in onze collecties en wordt geïllustreerd met een video en begeleidende tekst over de informatie erover in onze bibliotheek.

Bekijk de achtste video 'Afspraken met de bibliothecaris: 8. De Spaanse burgeroorlog in de bibliotheek van het CegeSoma'.

La Guerre civile d'Espagne - De Spaanse Burgeroorlog

De Spaanse burgeroorlog (1936-1939) is - na de Tweede Wereldoorlog natuurlijk - ongetwijfeld het conflict dat in de eerste helft van de 20ste eeuw de media het meest heeft beroerd. Zozeer leken zijn reële of denkbeeldige gevolgen destijds fundamenteel voor het lot van de mensheid. Heel wat knappe koppen ... en brave burgers zagen er immers een rechtstreeks conflict in tussen fascisme en communisme, beschaving en barbarij, vooruitgang en reactie, christelijk geloof en marxistisch atheïsme. Kortom: tussen licht en schaduw. En zoals zo dikwijls in zulke gevallen verborg het vuur van de passie kille geopolitieke of strategisch-politieke berekeningen, zowel aan de kant van de democratieën als bij hun "totalitaire" tegenstanders.

Onze instelling moest zich door haar aard en missie wel buigen over deze tragische periode in de Iberische 20ste eeuw en ze heeft dat uitgebreid gedaan. De rubriek "Woord(en) uit titel" in het keuzemenu van onze bibliotheekcatalogus levert maar liefst 314 items op als je "Spanje" zou intikken. Uiteraard behandelen die niet allemaal uitsluitend de burgeroorlog van 1936-1939, maar als we het ganse scala aan publicaties over dit thema nader bekijken, kunnen we toch zonder overdrijving stellen dat het CegeSoma meer dan 650 titels bezit die er van ver of nabij betrekking op hebben, van zijn verste aanleidingen tot zijn meest directe gevolgen. Wel gaat het om werken van uiteenlopende aard en kwaliteit.

Van alles wat, heel veel van alles, maar ...

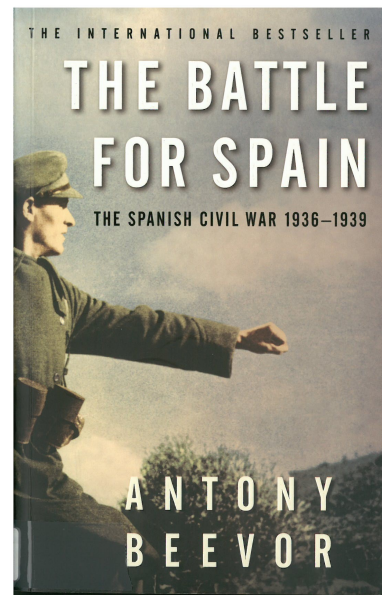
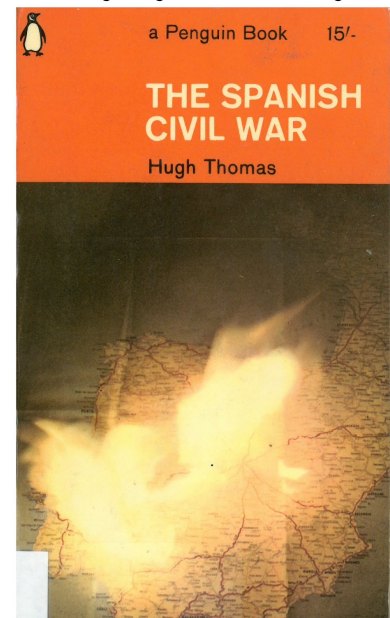
We moeten toegeven dat het grootste deel van die boeken in de talen van Voltaire en Shakespeare is opgesteld en minder in die van Vondel (al hebben we ook enkele tientallen Nederlandstalige werken). En boeken in het Spaans of Italiaans zijn eerder zeldzaam. Maar wat hun historiografische bijdrage betreft, gaat het om een vrij rijke verzameling, zowel qua aanpak als qua conceptuele klemtoon.

Geëngageerde werken, zoals die van Paul Nothomb (*Belges dans les tranchées d'Espagne* -1937) of Charles Terlinden (*L'Espagne martyre* -1939), die sterk toenmalige opinies weerspiegelen, staan naast boeken van een latere datum. Die zijn op het eerste zicht genuanceerder, maar daarom niet minder partijdig, zoals bijvoorbeeld de "memoires" van Ramón Serrano Suñer (*Espagne 1931-1945*), de schoonbroer (en ex-minister van binnenlandse zaken) van Caudillo Franco.

In de « zuivere » historiografie zijn de scherpe tegenstellingen uit het verleden al even voelbaar. Historici hebben er lang mee geworsteld om hun sympathie voor de ene of andere partij te verbergen. Wel had het Franquistische Spanje door zijn dictatoriaal karakter en zijn onweerlegbare verbondenheid met het kamp van het overwonnen fascisme, in het kleine wereldje van de volgelingen van Clio lang een erg slechte reputatie. Het volstaat om twee "klassiekers" van het genre te doorbladeren, *The Spanish Civil War* (1961) van Hugh Thomas of zelfs het veel

recentere *The Battle for Spain* (2006) van Antony Beevor om te merken – in de woorden van Ernest Hemingway – "for whom the bell tolls".

Hetzelfde geldt voor de onvermijdelijke werken van Stanley G. Payne, al merkt men een evolutie tussen zijn *Phalange : Histoire du fascisme espagnol* (1965) en een van zijn latere bijdragen, *La guerre d'Espagne : l'histoire face à la confusion mémorielle* (2010), een werk waarin hij een beetje de balans opmaakt. Het gaat hier om grote syntheseswerken, zelfs al zijn ze toegespitst op één specifieke problematiek.

Al blijft die partijdige literatuur nu ook nog deels overeind (denk bij voorbeeld aan *Histoire du POUM : le marxisme en Espagne (1919-1939)* van Victor Alba), toch heeft de tijd in het algemeen zijn werk gedaan en heel wat scherpe hoeken afgerond. We stippen hier de genuanceerde aanpak aan van de publicaties sinds 1998 bij de *Editions Universitaires de Dijon* onder auspiciën van

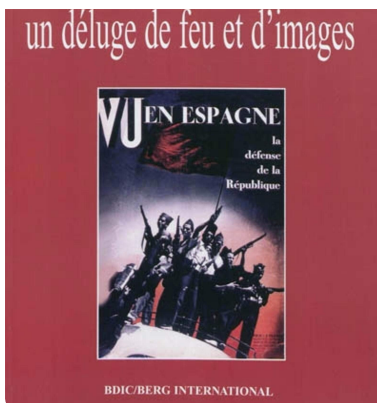
Serge Wolikow en Annie Blaton (*Antifascisme et nation. Les gauches européennes au temps du Front populaire*) of de studie op lange termijn over *La montée du militarisme en Espagne : d'une dictature à l'autre (1923-1939)* die in 2004 door Harmattan werd uitgegeven.

We moeten ook de aandacht van de lezers met belangstelling voor iconografie vestigen op *La guerre d'Espagne : un déluge de feu et d'images* (in 2003 gepubliceerd bij het B.D.I.C.); voor de

liefhebbers van comparatieve geschiedschrijving citeren we *Camps d'étrangers : le contrôle des réfugiés venus d'Espagne (1939-1944)* (2018) van Grégory

Tubean en voor de liefhebbers van "collectieve voorstellingen" en herinneringsgeschiedenis het mooie werk van Stéphane Michonneau, *Belchite : Ruines-fantômes de la guerre d'Espagne* (2020) en *Los Niños*, interviews met vluchtelingenkinderen uit de Spaanse Burgeroorlog die in België zijn beland.

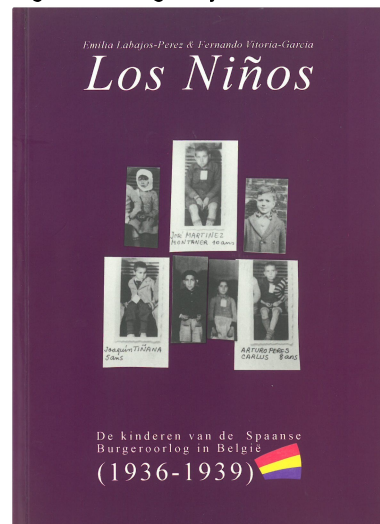

het *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis* over de Spaanse burgeroorlog belichten: 's lands beste specialisten hedendaagse geschiedenis schreven daarvoor een bijdrage over een thema dat aansloot bij hun specifieke expertise.

Maar wat de Belgische politiek betreft, moeten we in de eerste plaats het themanummer uit 1987 (nummers 3-4) van

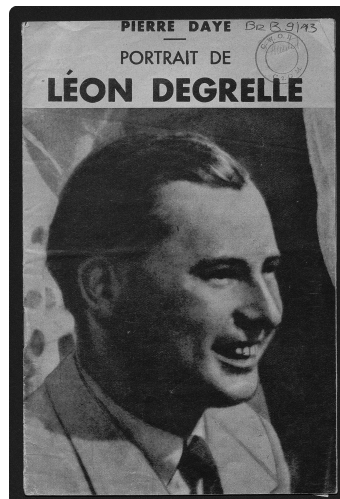
Samenvattend: deze historiografie is oneindig (of toch bijna). En de ruimte om ze in deze rubriek voor te stellen is beperkt. De bibliothecaris moet hier dus afscheid nemen ... maar moedigt de nieuwgierige lezer ook aan om ons een bezoekje te brengen!

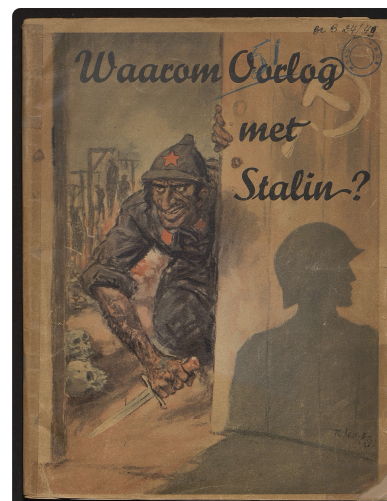
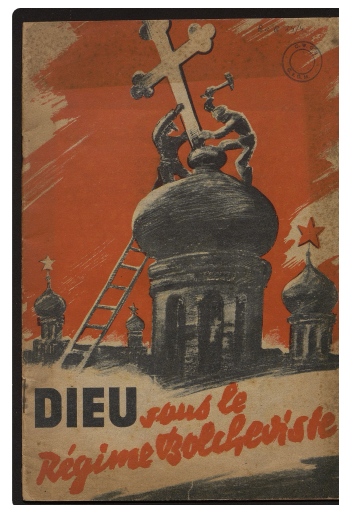
De digitalisering van de brochures van het CegeSoma, een werk in uitvoering!

De collectie brochures van het CegeSoma - afkomstig van het *INBEL*-fonds (het vroegere Belgische informatiebureau in Londen) - is lange tijd geklasseerd onder de code "Br B..." en vervolgens "BB...", na een algemeen beraad van ons wetenschappelijk team toen de bibliotheek van onze instelling haar eerste stappen zette. Dit was begrijpelijk. Ook al vertoonden deze brochures in zeer synthetische vorm meer dan één overeenkomst met "normale" werken, toch hadden zij een fundamenteel ander doel : zij hielden alle rechtstreeks verband met oorlogspropaganda, zij verdedigden alle een zaak (die van het land in oorlog waarvan zij uitgingen) en zij gaven alle uiting aan een bepaald politiek standpunt (zelfs wanneer zij sociaaleconomische of culturele thema's behandelden). Bovendien gaven vele van hen, op een soms verdoken manier, door hun inhoud of hun afbeeldingen uitdrukking aan een "momentum" in het verloop van het conflict. Tenslotte heeft deze rijke documentaire collectie van enkele duizenden titels een zeker esthetisch belang: zowel aan de kant van de As als aan die van de Geallieerden hebben de beste grafische ontwerpers zich ingespannen om omslagen te ontwerpen die soms verleidelijk waren, soms opvallend, en altijd de aandacht trokken... en de potentiële klant ertoe aanzetten om naar de tekst te gaan.

Toen verstreek de tijd en werden de brochures in de algemene collectie geplaatst, en verdreef het ene idee van

indeling het andere. Vooral omdat ze vaak gebruikt zijn, zijn ze niet goed verouderd; het papier uit de oorlogstijd bleek van slechte kwaliteit. Om het voortbestaan ervan zoveel mogelijk te verzekeren, heeft de directie van het Centrum daarom drie jaar geleden beslist om over te gaan tot de digitalisering van de belangrijkste stukken van deze collectie, te beginnen met de titels over de collaboratie en extreem-rechts-nationalisme (NL/Fr) tijdens het interbellum. Dirk Luyten en Alain Colignon selecteerden een groot corpus van documenten die representatief zijn voor deze politieke stromingen en formaties, die vervolgens zorgvuldig werden gedigitaliseerd om ze raadpleegbaar te maken in de leeszaal. Maar de operatie is nog lang niet voorbij. Ze wordt nu voortgezet door andere onderzoeksgebieden aan te pakken, maar nog steeds gericht op het Belgische kader en met handhaving van het beginsel van de beredeneerde selectie, zoals dat in het begin werd toegepast. Wij behandelen nu de bevoorradingsvoorwaarden, de bescherming van de burgerbevolking, het culturele leven, de hygiëne, het antisemitisme, de krijgsgevangenen, enz. Enkele honderden nieuwe brochures, zorgvuldig gedigitaliseerd door Soumaya Bounekoub, zullen ook raadpleegbaar zijn nadat ze volledig zijn behandeld (kwaliteitscontrole en OCR, wat het onderzoek vergemakkelijkt omdat op elk mogelijk woord kan worden gezocht), eerst in de leeszaal, later ook online.

Maar potentieel is het werk verre van af, want het zou heel goed kunnen worden voortgezet voor de andere bezette en niet-bezette

landen van het Oude Continent, en zelfs voor Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en Japan, aangezien onze documentaire collectie in dit opzicht zeer rijk is.

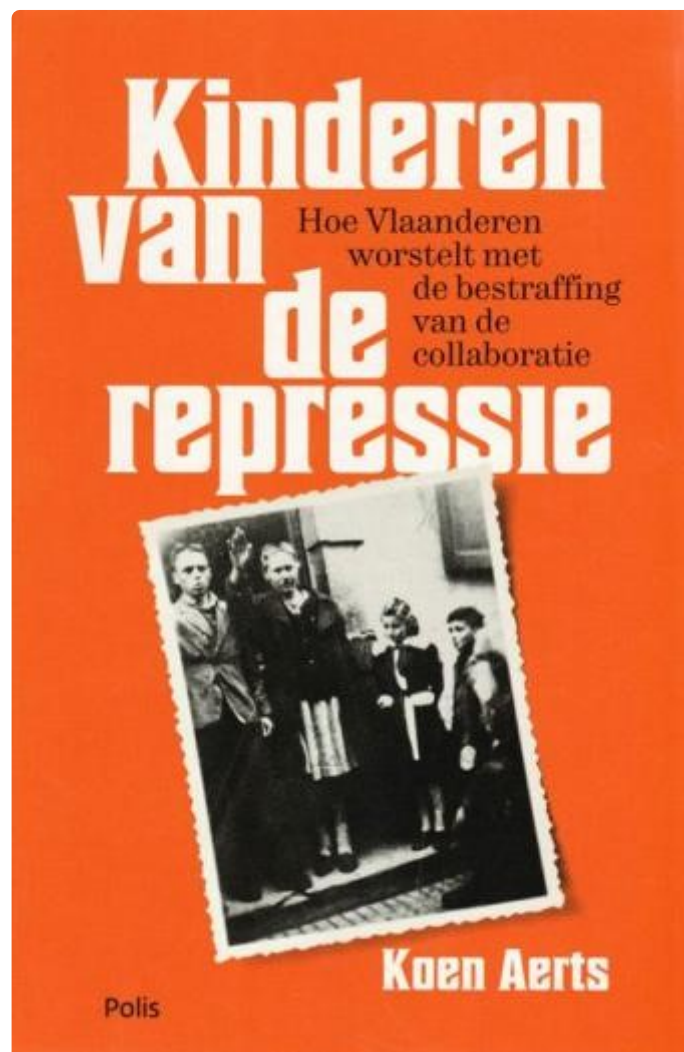
Tot slot een belangrijke opmerking. Het gezegde "de mooiste vrouw ter wereld kan alleen geven wat zij heeft", in acht genomen, moeten we stellen dat waar het CegeSoma goed voorzien is van producties uit de collaboratie of, meer in het algemeen, pro-Duitse producties, dan is zij minder goed voorzien van brochures over het Verzet. Afgezien van het feit dat het Verzet, om goede redenen, niet goed gevestigd was en niet zwaar gesubsidieerd werd door de bezetter, hield het zich meer bezig met het uitgeven van clandestiene bladen. Zijn werk werd slechts zeer sporadisch door de persen van de geallieerde landen doorgegeven, vooral in de tweede helft van het conflict.

[Home](#) » [Publication](#) » [Kinderen van de repressie.](#)

Kinderen van de repressie.

Hoe Vlaanderen worstelt met de bestraffing van de collaboratie.

Wereldoorlog II [Boek](#)

Dit boek is het resultaat van jarenlang onderzoek van Koen Aerts (Universiteit Gent/CegeSoma-Rijksarchief). Op basis van tientallen interviews met kinderen van Vlaamse collaborateurs onderzoekt hij hoe de collaboratie en naoorlogse repressie in Vlaanderen blijft nazinderen doorheen de verschillende generaties.

Aerts combineert dit met een bredere politieke en socio-culturele geschiedenis van de naoorlogse beeldvorming rond de collaboratie en repressie, zodat dit boek een ruimer standaardwerk wordt over het 'onverwerkte verleden' van WOII in Vlaanderen en België.

Een deel van het vervolgonderzoek voerde Koen Aerts verder uit binnen [het TRANSMEMO project](#) (BRAIN-Belspo), waarvan CegeSoma (Rijksarchief) een partner was.

In 2021 verschijnt het boek ook in Franse vertaling, onder de titel "[Les enfants de la répression. La Flandre en proie aux démons de la collaboration.](#)"

Een standaardwerk over de lange-termijn impact van de collaboratie en de repressie in België.

DETAILS VAN HET PRODUCT

Kaft: zacht

Aantal bladzijden: 320 p.

Formaat: 15 x 23 cm

Datum van verschijnen: 2018

EAN/ ISBN: 978-94-6310-186-8

Uitgever: Polis, Kalmthout

AUTEUR(S)

[Koen Aerts](#)

PRIJS

25,00 € (portkosten niet inbegrepen)

BESTELLEN

TREFWOORDEN

[kinderen](#) [repressie van de collaboratie](#) [collaboratie](#) [Mondelinge geschiedenis](#) [Collectief geheugen](#)

© CegeSoma | Luchtvaartsquare 29, 1070 Anderlecht | 02 556 92 11